

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами

підготовки бакалавра

спеціальності 016 Спеціальна освіта

за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка

освітньо-професійної програми Корекційна психопедагогіка та логопедія

Силабус освітнього компонента «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами» підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньо-професійною програмою «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Розробник: Сидорук Ірина Ігорівна, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ірина БРУШНЕВСЬКА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 2 від 12 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Ірина КУЗАВА

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 016 Спеціальна освіта Спеціалізація 016.02 Олігофренопедагогіка Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка та логопедія Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>150/5</u>		Рік навчання <u>3</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <u>6-ий</u>
		Лекції <u>10</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год.
		Лабораторні <u>—</u> год.
	Індивідуальні <u>—</u> год.	
	Самостійна робота <u>110</u> год.	
	Консультації <u>10</u> год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладачів

ППП Сидорук Ірина Ігорівна

Науковий ступінь доктор педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: +380953092902, Sudoryk_Ira@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус освітнього компонента (далі – ОК) «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 Спеціальна освіта денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Силабус визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми, алгоритму вивчення навчального матеріалу ОК «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета ОК полягає у засвоєнні здобувачами вищої освіти знань, оволодіння вміннями, формування компетентностей щодо організаційно-технологічних основ розробки індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Основними **завданнями** вивчення ОК «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами» є:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з нормативно-правовими та організаційно-технологічними засадами створення та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами;

- ознайомити здобувачів вищої освіти з індивідуальною навчальною програмою та індивідуальним навчальним планом у контексті написання індивідуальної програми розвитку;

- розкриття сутність, завдання, зміст та форми індивідуальної програми розвитку дитини;

- сформулювати навички визначення цілей (довгострокових, короткострокових), планування необхідних видів підтримки дитини з особливими освітніми потребами;

- ознайомити з процедурою створення та реалізації індивідуальної програми розвитку, компетентностями членів команди супроводу та дотичних до цього процесу осіб;

- виробити навички з адаптації та пристосування програм до особливих освітніх потреб дитини, реалізації індивідуальної програми розвитку;

- розвинути у здобувачів освіти здатність до професійного саморозвитку.

3. Результати навчання (компетентності)

Вивчення ОК на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

Результати навчання (РН):

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН21. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування; стійкі навички усного й писемного мовлення, зорієнтованого на професійну специфіку; навички оперування фаховою термінологією.

РН22. Володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації осіб з особливими освітніми потребами; здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; креативність; гнучкість та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольно-оцінювальні; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок,

застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

4. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-практичні аспекти створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами						
Тема 1. Предмет, завдання, цілі ОК. Нормативно-правове забезпечення створення індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами.	18	2	2	12	2	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / макс. кількість балів за практичне заняття - 10
Тема 2. ІПР дитини з особливими освітніми потребами, її складові.	42	2	6	32	2	ДС, РМГ, ІРС /30
Тема 3. Послідовність створення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.	32	2	6	22	2	ДС, РМГ, ІРС /30
Тема 4. Команда з розробки ІПР дитини з особливими освітніми потребами.	40	2	4	32	2	ДС, РМГ, ІРС /20
Тема 5. Діяльність вихователя (вчителя) та асистента вихователя (вчителя) для моделювання індивідуального розвитку дитини. Залучення батьків до розробки і подальшої реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу освіти. Функції керівника закладу освіти у створенні ІПР дитини з особливими освітніми потребами.	18	2	2	12	2	ДС, РМГ, ІРС /10
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора.

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР –

модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 4

№	ТЕМИ	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-практичні аспекти створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами		
1.	Тема 1. Предмет, завдання, цілі ОК. Нормативно-правове забезпечення створення індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами. Виписати ключові позиції щодо забезпечення створення індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами з посиланнями на документ та статті.	12
2.	Тема 2. ІПР дитини з особливими освітніми потребами, її складові. Розробити схематичну структуру ІПР дитини з особливими освітніми потребами.	32
3.	Тема 3. Послідовність створення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Розробити алгоритм (план-схему, інтелект-карту) послідовності створення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.	22
4.	Тема 4. Команда з розробки ІПР дитини з особливими освітніми потребами. Розробити візуальну карту з інформацією про команду з розробки ІПР дитини з особливими освітніми потребами із зазначенням завдань та функцій її членів.	32
5.	Тема 5. Діяльність вихователя (вчителя) та асистента вихователя (вчителя) для моделювання індивідуального розвитку дитини. Залучення батьків до розробки і подальшої реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу освіти. Функції керівника закладу освіти у створенні ІПР дитини з особливими освітніми потребами. Розробити алгоритм (план-схему, інтелект-карту) діяльності вихователя (вчителя) / асистента вихователя (вчителя) / батьків / керівника закладу освіти під час створення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.	12
РАЗОМ:		110

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки за **100-бальною шкалою**. Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмовий матеріал з ОК.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання

конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Здобувачі вищої освіти мають виконувати та надавати викладачеві виконані завдання до кожного практичного заняття в день його проведення, відповідно до розкладу. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзамену – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [«Кодексу академічної доброчесності»](#) Волинського

національного університету імені Лесі Українки» (URL: <https://v.gd/FJ6BHO>).

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки: <https://v.gd/2tuMUp>).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента «Практикум зі створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять

Таблиця 5

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
10-9 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить

	висновки.
8-7 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
6-5 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
4-3 бала	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання освітнього компонента, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
2-1 бала	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
1-0 бала	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Таблиця 6

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Асистент вчителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / за заг. нак. ред. М. Ф Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
2. Індивідуальна програма розвитку. Методичні матеріали. Укл. Луценко І., Заєркова Н. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 24 с.
3. Компанець Н. М., Луценко І.В. Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ. К., 2018. 66 с.
4. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами / За заг. ред. Н. З. Софій К. : Плеяди, 2015. 128 с.

Додаткова:

5. Компанець Н.М. Проекція проблем розвитку дитини на рівні піраміди навчання Вільямса та Шеленбергера. Особлива дитина: навчання і виховання. 2017. № 1. С. 60–69
6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
7. [Сидорук І.І.](#), Бінас Л. В. Включення дітей з особливими освітніми потребами у соціальне середовище. Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І. М. Брушневська, Г. О. Гац, Н.С. Карабанова, З. С. Мацюк, В.Ф. Сергєєва, І.І. Сидорук, Л. П. Стасюк,. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 80-83.
8. Сидорук І.І., Самоїрова С. І. Особливості створення корекційно-розвивального середовища для дітей з інтелектуальними порушеннями. Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І. М. Брушневська, Г. О. Гац, Н.С. Карабанова, З. С. Мацюк, В.Ф. Сергєєва, І.І. Сидорук, Л. П. Стасюк,. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 182-184.

Інтернет-ресурси:

9. <https://mon.gov.ua/ua>
10. <https://prometheus.org.ua/partnership/>
11. <https://vumonline.ua/>
12. <https://www.ed-era.com/>
13. <https://www.pedrada.com.ua/article/2534-zrazok-ndividualno-programi-rozvitku-ditini-dlya-zdo>
14. <https://zakon.rada.gov.ua>